

①

④

Answers key

59642

(Time: 3 Hours)

[Total Marks: 100]

N. B.:-All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

All question carry equal marks.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Text: Prose and Poetry-1

Q.1. Translate any two of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे भाषांतर करा.

- a) अथ खो मिलिन्दो राजा येनायस्मा नागसेनो तेनु'पसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मता नागसेनेन सद्धि सम्मोदि, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि। आयस्मापि खो नागसेनो पटिसम्मोदनीयेनेव मिलिन्दस्स उज्जो चित्तं आराधेसि। अथ खो मिलिन्दो राजा आयस्मन्तं नागसेनं एतदवोच "कथं भदन्तो आयति, किन्नामोसि भन्ते"ति? "नागसेनो"ति खो अहं, महाराज, जायामि, "नागसेनो"ति खो मं, महाराज, सब्रह्मचारी समुदाचरन्ति, अपि च मातापितरो नामं करोन्ति "नागसेनो"ति वा "सूरसेनो"ति वा "वीरसेनो"ति वा "सीहसेनो"ति वा, अपि च खो, महाराज, सङ्घा समज्जा पज्जत्ति वोहारो नाममत्तं यदिदं नागसेनोति, न हेत्थ पुग्गलो उपलब्धतीति।

उत्तर:- मिलिन्द राजा जेथे आयुष्यमान नागसेन होते तेथे गेला. त्याने नागसेनाला अभिवादन केले. जे विचारण्यायोग्य होते ते विचारून एक बाजूला बसला. तेव्हा आयुष्यमान नागसेनाने सुद्धा अभिवादन केल्यामुळे राजा मिलिन्द फार समाधानी झाला. तेव्हा मिलिन्द राजाने आयुष्यमान नागसेनाला विचारले, "भदंताला कसे ओळखले जाते. भन्ते, आपले नाव काय आहे?" "हे महाराज मी नागसेन म्हणून ओळखला जातो. महाराज, माझे सहमित्र मला नागसेन या नावानेच संबोधत असतात. खरं तर अशाप्रकारचे नाव आईवडिल देत असतात. मग ते नागसेन असो किंवा सूरसेन, वीरसेन, सिंहसेन असे काहीही असो, महाराज, शंकर योग्य ठिकाणी प्रगट केलेली आहे. व्यवहाराच्या सोयीकरिता नागसेन हे नाव आहे येथे नागसेन नावाची कोणीही व्यक्ती नाही".

- b) "आगच्छन्तग्गिखन्धाव, मच्चु ब्याधि जरा तयो।

पच्चुग्गन्तुं बलं नत्थि, जवो नत्थि पलायितुं॥

"अमोघं दिवसं कथिरं, अप्पेन बहुकेन वा।

यं यं विजहते रत्तिं, तदूनं तस्स जीवितं॥

"चरतो तिड्डतो वापि, आसीनसयनस्स वा।

उपेति चरिमा रत्ति, न ते कालो पमज्जितु"न्ति॥

उत्तर:- मृत्युरोग आणि म्हातरपण हे तिघेही (अग्निपूजाप्रमाणे) अग्नीगोळ्याप्रमाणे येऊन धडकतात. त्यांना तोंड देण्याचे सामर्थ्य (शक्ती) नाही, आणि त्याच्यापासून पळून जाण्याइतपत वेगही नाही.

कमी किंवा जास्त साधना करून एकही दिवस व्यर्थ घालवू नये. जसजशी रात्र उलटून जाते तसतसे आयुष्य घटत जाते.

चालतांना, थांबतांना, झोपतांना, अंतिम रात्र येऊन ठेपते, आणि अशात-हेने तुम्हाला प्रमाद (आळस) करायला वेळच उरत नाही. म्हणून प्रमाद (आळस) करू नका.

- c) उपरज्जं महीन्दस्स, दातुकामो'पि भूपति।

ततो'पि अधिकासा'ति, पब्बज्जंयेव रोचयि॥

पियं पुत्तं महिन्दज्ज, बुद्धिरूपबलोदितं।

2

पब्बज्जा पेसि समहं, सङ्घ मित्तञ्च धीतरं ॥
तदा वीसतिवस्सो सो, महिन्दो राजनन्दनो ।
सङ्घमित्ता राजधीता, अट्टारससमा तदा ॥

उत्तर:- ११. राजा, महेन्द्राला उपराजा बनवू इच्छित होता, परंतु प्रव्रज्जेलात्या (उपराजाच्या पदा) पेक्षा सुद्धा अधिक महत्त्वपूर्ण समजून, त्याने या (पदाला) पसंत (रूची निर्माण केली)केले.

१२. बुद्धी, रूप, आणि बलांनीयुक्त, प्रिय पुत्र महेन्द्र आणि पुत्री संघमित्राला राजाने मोठ्या समारोहासह प्रव्रज्जीत केले.

१३. तेव्हा (प्रव्रज्जेच्या वेळी) राजपुत्र महेन्द्र वीस वर्षांचा आणि राजकुमारी संघमित्रा अठरा वर्षांची होती.

Q.2. Give reference to context any **two** of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

a] बालकानं पिता थेरो, परागारेसु भिक्खति ॥

उत्तर:- महासालसुतं- मुलांचा हा म्हातारा बाप दुसऱ्याच्या दरवाज्यावर भीक मागत आहे.

b] अथ खी भगवा नाळागिरिं हत्थि मेत्तेन चित्तेन फरि ।

उत्तर:- नाळागिरिहत्थीपेसनं- तेव्हा नालागिरी हत्तीला भगवान बुद्धाच्या मैत्री (भावना) युक्त चित्ताचा स्पर्श केला .

c] सचे भायसि दुक्खस्स, सचे ते दुक्खमप्पियं ।

उत्तर:- पुण्णाथेरीगाथा- जर तू दुःखाला भितोस व जर तुला दुःख अप्रिय आहे .

Q.3. Answer any **two** of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

A] Fill in the blanks. (रिकाम्या जागा भरा.)

१. भूतपुब्बं, इमिस्सा येव सावत्थिया वेदेहिका नाम गहपतानी अहोसि । (सुमना / वेदेहिका)
२. रक्खसा पुत्तरूपेन, ते जहन्ति वयोगतं ॥ (वयोगतं / बालकानं)
३. “मयं, भो गोतम, ब्राह्मणा नाम आचरियस्स आचरियधनं परियेसाम । (आचरियधनं / धनं)
४. तदहेव अहु तस्स, पब्बज्जा उपसम्पदा । (पब्बज्जा / जानन्ती)
५. थलं निन्नञ्च पूरेन्तो, खणेन अभिवस्सथ ॥ (खणेन / महामेघं)

B] Complete the verses. (ओळी पूर्ण करा.)

१. एकस्स पजापति नाहोसि; तस्स अत्थाय वेसी आनीता अहोसि ।
२. पटिग्गहेसि भगवा अनुकम्पं उपादाय ।
३. अथ खो, भिक्खवे, काळी दासी दिवा उट्ठासि ।
४. दकाभिसेचना नाम, पापकम्मा पमुच्चति ॥
५. सा भिक्खुनी चन्दलेखा, महिन्दो भिक्खू सूरियो ।

C] Match the pairs. (जोड्या जुळवा.)

१. विदित	बन्धु
२. सेदो	धम्म
३. मिलिन्दं	भिक्खू
४. महिन्दो	मेदो
५. ब्रह्म	राजानं

६. उत्तर:-[१.विदित-धम्म, २.सेदो-मेदो, ३.मिलिन्दं-राजानं, ४.महिन्दो-भिक्खू, ५.ब्रह्म-बन्धु]

3

Q.4. Attempt any two of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

A] Declension of nouns.(नामाची विभक्ती चालवा.)

१. दारक, २. निधि

उत्तर:-

'दारक'- अकारान्त पुल्लिंगी शब्द

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	दारको	दारका
दुतिया	दारकं	दारके
ततिया	दारकेन	दारकेहि, दारकेभि
चतुर्थी	दारकाय, दारकस्स	दारकानं
पञ्चमी	दारका, दारकम्हा, दारकस्मा	दारकेहि, दारकेभि
छट्टी	दारकस्स	दारकानं
सत्तमी	दारके, दारकम्हि, दारकस्मि	दारकेसु
आलपन	दारक, दारका	दारका

'निधि' - इकारान्त पुल्लिंगी शब्द.

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	निधि	निधी, निधयो
दुतिया	निधिं	निधी, निधयो
ततिया	निधिना	निधीहि, निधीभि
चतुर्थी	निधिनो, निधिस्स	निधीनं
पञ्चमी	निधिनो, निधिम्हा, निधिस्मा	निधीहि, निधीभि
छट्टी	निधिनो, निधिस्स	निधीनं
सत्तमी	निधिम्हि, निधिस्मि	निधीसु, निधीसु
आलपन	निधि, निधी	निधि, निधयो

B] Declension of pronouns (सर्वनामाची विभक्ती चालवा.)

१. Second person pronouns: Tumha (तुम्ह), (द्वितीय पुरुष वाचक सर्वनाम-'तुम्ह')

उत्तर:-

द्वितीय पुरुष वाचक सर्वनाम, 'तुम्ह'

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	त्वं, तुवं	तुम्हे, वो
दुतिया	त्वं, तुवं, तं, तवं	तुम्हाकं, तुम्हे, वो
ततिया, पञ्चमी	तया, त्वया, ते	तुम्हेहि, तुम्हेभि, वो
चतुर्थी, छट्टी	तव, तुम्हं, तुम्हं, ते	तुम्हाकं, तुम्हे, वो
सत्तमी	त्वयि, तयि	तुम्हेसु

'अम्ह' आणि 'तुम्ह' या सर्वनामांचे रूप तिन्ही लिंगात समान असतात.

२. Third person pronouns: Ta (त) Feminine, (ततिय पुरुष वाचक सर्वनाम-'त' श्रीलिंग)

तृतीय पुरुष वाचक सर्वनाम
श्रीलिंगी (इत्थिलिंग) 'त'=ती

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	सा	ता, तायो, ना, नायो
दुतिया	तं, नं	तां, तायो, ना, नायो
ततिया, पञ्चमी	ताय, नाय, तस्सा, तिस्सा	ताहि, ताभि, नाहि, नाभि
चतुर्थी, छट्टी	तस्सा, अस्सा, ताय, तिस्सा तिस्साय, तस्साय, ताय	तासं, आसं, तासानं
सत्तमी	तिसं, तस्सं, अस्सं, तायं, तस्सा, तिस्सा	तासु

C] Read the given passage and answer the questions thereon.(in Pali)

दिलेला उतारा वाचा आणि पालि भाषेतून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१. आयस्मा हि महाकस्सपो पिप्पल्लिगुहायं विहरन्तो ज्ञानं समापज्जित्वा सत्तमे दिवसे वुड्ढाय दिव्वेन चक्खुना भिक्खाचारद्धानं ओलोकेन्तो एकं सालिखेत्तपालिकं इत्थि सालिसीसानि गहेत्वा लाजे कुरुमानं दिस्वा "सद्धा नु खो, अस्सद्धा"ति वीमंसित्वा "सद्धा"ति जत्वा "सक्खिस्सति नु खो मे सङ्गहं कातुं, नो"ति उपधारेन्तो "विसारदा कुलधीता मम सङ्गहं करिस्सति, कत्वा च पन महासम्पत्तिं लभिस्सती"ति जत्वा चीवरं पारुपित्वा पत्तमादाय सालिखेत्तसमीपेयेव अट्ठासि। कुलधीता थेरं दिस्वाव पसन्नचित्ता पञ्चवण्णाय पीतिया फुट्टसरीरा"तिट्ठथ, भन्ते"ति वत्वा लाजे आदाय वेगेन गत्त्वा थेरस्स पत्ते आकिरित्वा पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा, "भन्ते, तुम्हेहि दिट्ठधम्मस्स भागिनी अस्स"न्ति पत्थनं अकासि।

१. महाकस्सपो कुंठिं विहरन्तो ज्ञानं समापज्जित्वा सत्तमे दिवसे किं पस्सि ?

उत्तर:- आयस्मा हि महाकस्सपो पिप्पल्लिगुहायं विहरन्तो ज्ञानं समापज्जित्वा सत्तमे दिवसे वुड्ढाय दिव्वेन चक्खुना भिक्खाचारद्धानं ओलोकेन्तो एकं सालिखेत्तपालिकं इत्थि सालिसीसानि गहेत्वा लाजे कुरुमानं पस्सि।

२. महाकस्सपो इत्थि पस्सित्वा किं अकासि ?

उत्तर:- "सद्धा नु खो, अस्सद्धा"ति वीमंसित्वा "सद्धा"ति जत्वा "सक्खिस्सति नु खो मे सङ्गहं कातुं, नो"ति उपधारेन्तो "विसारदा कुलधीता मम सङ्गहं करिस्सति, कत्वा च पन महासम्पत्तिं लभिस्सती"ति जत्वा चीवरं पारुपित्वा पत्तमादाय सालिखेत्तसमीपेयेव अट्ठासि।

३. कुलधीता किं पत्थनं अकासि ?

उत्तर:- कुलधीता थेरं दिस्वाव पसन्नचित्ता पञ्चवण्णाय पीतिया फुट्टसरीरा"तिट्ठथ, भन्ते"ति वत्वा लाजे आदाय वेगेन गत्त्वा थेरस्स पत्ते आकिरित्वा पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा, "भन्ते, तुम्हेहि दिट्ठधम्मस्स भागिनी अस्स"न्ति पत्थनं अकासि।

Q.5. Write short notes on any two:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोहोंवर टीपा लिहा.

a] Explain the teaching of 'भद्रवग्गियवत्थु.'

'भद्रवग्गियवत्थु' ची शिकवण स्पष्ट करा.

b] Write the summary of 'वेदेहिकागहपतानीवत्थु', and explain its importance.

'वेदेहिकागहपतानीवत्थु' चा सारांश लिहा आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

c] Explain in detail the concept of 'Mind (चित्त)' with special reference to 'चित्तवग्गो.'

'मन' ही संकल्पना 'चित्तवग्गो' च्या विशेष संदर्भात सविस्तर स्पष्ट करा.

d] On the basis of 'पुण्णाथेरीगाथा', explain the discussion between Punnika and Bramhan.

'पुण्णाथेरीगाथा' च्या आधारे पुण्णिका आणि ब्राह्मण भ्रान्त्यातील संवाद रेखाटा.